

На наступній стадії міністерство освіти використало дані, зібрані проектами «Спільні роздуми про навчальний план початкової школи» та «Спільний перегляд навчальних планів середньої школи», відповідно виконавши директивні напрями розвитку обох освітніх рівнів. Акценти було зроблено на «підсилення ролі шкіл, як професійних спільнот здатних на узагальнення дискусій, знань і повсякденних на-працювань, зробивши їх значущими та ефективними» та на потребі «гарантувати організацію навчальних курсів на територіальній основі, базуючись на місцевих та регіональних товариствах та адаптаційній пропозиції на очевидні тенденції щодо ринку праці». Наступна фаза заключалась у вирішенні питань стосовно організації та розробки навчального плану, що базувався на принципах, окреслених в докумен-тах, пов'язаних з дискусією, на тенденціях, акцентованих на дебатах і рекомендаціях схвалених на національних та Європейських конференціях з питань освіти та навчан-ня. З метою, яка пронизує прийняту стратегію по підтримці і посиленні спілкування з партнерами в освіті, Міністерство освіти видало розпорядження відділам освіти з питань початкової та середньої школи опублікувати два буклети («Середня освіта - врегулювання заради об'єднання» та «Гнучкий менеджмент навчального плану»). Вони були розповсюджені не тільки серед асоціації вчителів, а в усіх школах націо-нального масштабу. Дві публікації проаналізували роботу, яка була завершена з відпо-відно прийнятими заходами та строками їх впровадження.[3,6]

ЛІТЕРАТУРА:

1. Carla Figueiredo, A.Santos Silva, «A educacao para a cidadania, no sistema educativo portgues (1974-1999)» (Education for citizenship in the Portuguese education system), an unpublished report on a survey conducted under Council of Europe project «Education for democratic citizenship»
2. «Encontros no secundario documentos de apoio ao debate» (Encounters in secondary education discussion papers), 1, Ministry of Education, DES 1997
3. Fernandes and Maria do Rosario Mendes. Educational reform strategies in Portugal. - Paris, OECD, 2000.
4. «Review of national educational policies», Paris, OECD, 1984.
5. «Review of national educational policies», Paris, OECD, 1998.
6. Secondary education in Portugal. Guide to secondary education in Europe. / Editor Denis Kallen A secondary education for Europe. Council for Cultural Cooperation. Council of Europe Press, 1995.
7. Trene Figueiredo «A reforma educativa portuguesa de 1986: retorica e readilidade», in «Investigacao e Reforma Educative», Lisbon, HE, 1998.

УДК-371.132

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАТИКИ

Палько О.Ю.,
аспірантка,

Житомирський педагогічний університет

*В статті розглядаються деякі аспекти підготовки вчителів до формуван-
ня творчого мислення учнів в процесі вивчення інформатики.*

Однією з провідних педагогічних проблем у постіндустріальну епоху з її стрімкими технологічними проривами, з прискореною глобалізацією всіх процесів є розвиток творчого мислення старшокласників в процесі навчання, зокрема в процесі вивчення курсу Інформатика». Сьогодні учню необхідно не просто здобути знання, вміння, навички, але й оволодіти творчим підходом до будь-якої людської діяльності. Таким чином, перед майбутніми вчителями на перший план виходять завдання розумового розвитку, фор-мування творчого мислення учнів.

Зростання соціальної й особистісної значущості опанування учнями комп'ютерної гра-мотності, без якої неможлива успішна адаптація в інформаційному суспільстві, вимагає докорінних змін в інформатизації загальноосвітньої школи. Головною метою інформа-

тизації загальноосвітніх навчальних закладів є підготовка підростаючого покоління до повноцінної плідної життєдіяльності в інформатизованому суспільстві, підвищення якості, доступності та ефективності освіти, адже інформатизація освіти надає додаткові можливості для розробки та впровадження нових особистісно-орієнтованих освітніх технологій, диференціації навчально-виховного процесу для максимального розвитку нахилів і здібностей учнів, задоволення їхніх запитів і потреб, розкриття їх творчого потенціалу [1]. Тож підготовка сучасного вчителя інформатики - це основа вирішення багатьох стратегічних завдань інформатизації освіти. У працях І.А. Антипова, Л.І. Білоусової, А.Ф. Верляня, О.П. Єршова, М.І. Жалдака, В.М. Монакова, А.І. Прокопенката ін. приділяється велика увага питанням змісту курсу інформатики. У дослідженнях Б.С. Гершунського, О.П. Єршова, Ю.І. Машбиця та ін. актуалізується теорія комп'ютеризації освіти.

Проблема творчості, творчого мислення є однією з найактуальніших у сучасній психології та педагогіці. Досліджуючи цю проблему виділяють основні риси творчості вчителя (М.М. Поташнік, Н.В. Кичук, В.А. Кан-Калик, Н.Д. Нікандров), розглядають умови розвитку педагогічної творчості (Ю.К. Бабанський, В.І. Загвязинський, Р.Х. Шакуров, С.О. Сисоева та інші). Вивчаючи вплив творчої діяльності вчителя на творчість учня, визначалися форми й методи розвитку творчих можливостей учнів під час навчально-виховного процесу (В.І. Андреев, Ю.З. Гільбух, А.І. Матюшкін, О.Я. Савченко тощо).

Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу, можна сказати, що головною особливістю, головним показником творчого мислення є нешаблонність, вміння охопити дійсність в усіх її виявах, а не тільки в тих, які закріплені у звичайних поняттях і уявленнях. Дж.Гілфорд вважав, що «творчість» мислення пов'язана з домінуванням в ньому чотирьох особливостей: оригінальність, незвичайність висловлюваних ідей, яскраво виражене прагнення до інтелектуальної оригінальності; семантична гнучкість, тобто здатність бачити об'єкт під новим кутом зору, його нове використання, розширювати функціональне застосування на практиці; образна адаптивна гнучкість, тобто здатність змінювати сприйняття об'єкту таким чином, щоб помітити його нові, приховані від спостереження сторони; семантична спонтанна гнучкість, тобто здатність продукувати різноманітні ідеї в невизначеній ситуації [2].

Отже, однією з необхідних умов для успішного засвоєння учнями знань, оволодіння вміннями і навичками, підготовки до майбутньої пізнавальної і практичної діяльності є активізація і розвиток всіх видів мислення й, особливо, творчого.

Розвиток певних якостей мислення засобами одного предмета значною мірою сприяє загальному розвитку мислення учнів, тож інформатика має на меті навчити підходів та способів опрацювання інформації і має значні потенційні можливості для розвитку саме творчого мислення. Сьогодні курс «Інформатика» в школі викладається за програмою, в основу якої покладено чинну програму шкільного курсу «Основи інформатики та обчислювальної техніки», і його вивчення розраховане на два роки (10-11 класи) з розрахунку 2 години на тиждень. До програми включені такі основні розділи: інформація, інформаційна система; операційні системи, основи роботи з дисками; прикладне програмне забезпечення загального призначення (графічний редактор, текстовий редактор, електронні таблиці, бази даних, системи управління базами даних, експертні системи); глобальна мережа Інтернет; основи алгоритмізації та програмування^]

Запропоновані навчальні теми мають широкі можливості для розвитку творчого мислення старшокласників засобами інформатики. Навчальний процес потрібно організувати так, щоб він сприяв формуванню та розвитку розумової і творчої діяльності, тобто стимулював розвиток спостережливості, уяви, пам'яті, аналітичних та синтетичних здібностей, теоретичного, логічного, комбінаторного та самостійного мислення. Основною метою навчання є отримання нових знань та оволодіння практичними вміннями і навичками. Основна ж мета курсу «Інформатика» полягає в тому, що в учнів формуються головні компоненти основ інформаційної культури, здійснюється підготовка учнів до життя в сучасному інформатизованому суспільстві і праці в умовах високотехнічного виробництва і передбачає для учнів опанування знаннями, вміннями і навичками, необхідними для раціонального використання засобів сучасних інформаційних технологій

під час розв'язування задач, пов'язаних з опрацюванням інформації, її пошуком, систематизацією, зберіганням, поданням, передаванням. Рівень здобутих знань, уміння застосовувати їх під час розв'язання різнопланових та абстрактних завдань певною мірою залежить від методів навчання, які застосовуються викладаючи предмет.

Методи навчання в загальному можна об'єднати в два типи: загально дидактичні та конкретно-предметні. Розглянемо загально дидактичні методи за М.Н. Скаткіним. Він пропонує такий їх поділ: інформаційно-ілюстративний, репродуктивний, проблемне викладення, частково-пошуковий, дослідницький. Ці методи навчання та викладання відрізняються один від одного характером пізнавальної діяльності, що здійснюється студентами в ході засвоєння змісту дисципліни і яка є одним найважливіших передумов розвитку творчого мислення та характером діяльності викладача, що організовує цю діяльність. Перелічені методи можна розподілити на дві групи: репродуктивні (інформаційно-ілюстративний та репродуктивний), тобто методи, які дають змогу засвоїти готові знання та відтворювати вже відомі способи дії; продуктивні (проблемного викладання, частково-пошуковий і дослідницький), які відзначаються тим, що студент отримує суб'єктивно нові знання в результаті творчої діяльності [4].

Описані методи характерні для цілісності процесу навчання і в оптимальному варіанті потрібно використовувати в процесі навчання всі вище згадані методи. Адже без інформаційно-рецептивного методу не можна починати знайомство з новою для учня інформацією. Уміння та навички без репродуктивного методу не можуть бути засвоєні повного мірою. Методи ж другої групи дають змогу навчити учнів самостійно здобувати знання, застосовувати раніше засвоєні знання для розв'язування нових завдань та оволодівати досвідом творчої діяльності і вони мають бути визначальними під час вивчення дисциплін комп'ютерного циклу. Для цього необхідно збільшити термін вивчення курсу «Інформатика», адже згідно діючої програми - запропонованим обсягом матеріалу пропонується оволодіти за 2 роки навчання (10-11 класи), що зменшує можливості для організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з урахуванням індивідуальних властивостей мислення, здібностей, інтересів, що, в свою чергу, впливає на вирішення одного з стратегічних завдань сучасної школи - розвиток всебічно розвиненої особистості.

Обсяг матеріалу запропонований діючою програмою можна розподілити на 3 роки (9, 10, 11 класи), теж з розрахунком 68 годин на рік (дві години на тиждень). Перший рік можна розглянути такі теми: Інформація, інформаційна система. Операційні системи, основи роботи з дисками. Прикладне програмне забезпечення загального призначення (графічний редактор, текстовий редактор, електронні таблиці). Другий - Прикладне програмне забезпечення загального призначення (бази даних, системи управління базами даних, експертні системи), Прикладне програмне забезпечення навчального призначення, глобальна мережа Інтернет. Третій - Основи алгоритмізації та програмування. Збільшення таким чином годин для вивчення курсу «Інформатика» дає можливість ефективного застосування нових форм, методів, технологій навчання.

Інформатика має широкі можливості для розвитку творчого мислення старшокласників. Тож педагогічні вузи мають спрямовувати студентів на творчу педагогічну діяльність. Звичайно, в творчий процес діяльності, що здійснюється в комплексі «людина - ЕОМ», сам комп'ютер вносить нові види буденних операцій. Це і одноманітна необхідність ділити розв'язок на найдрібніші елементи і пояснити кожен крок (для творчого процесу характерно оперування укрупненими блоками інформації); і робота з координування свого діалогу з ЕОМ; і введення програми. Проте під час використання сучасних комп'ютерів зростає можливість користувача здійснювати переважно творчі компоненти діяльності: вибір оптимальних рішень із запропонованих ЕОМ повного набору альтернатив, прогнозування результатів, змістовну інтерпретацію отриманих даних, розробку нових схем і стратегій діяльності, і саме на ці аспекти, які сприяють розвитку творчого мислення, має звертати увагу майбутній вчитель.

ЛІТЕРАТУРА

' Концепція програми інформатизації загальноосвітнього навчального закладу, комп'ютеризації сільських шкіл// Комп'ютер у школі та сім'ї. - 2001. - №3. - с.6.

2. Жапдак М., Морзе Н., Науменко Г., Мостіпан О.. Програма для загальноосвітніх навчальних заклад.: «Основи інформатики і обчислювальної техніки 10-11 класи». -К.: Шкільний світ, 2001.
3. Н.Ю. Посталюк. Творческий стиль деятельности: педагогический аспект. - изд. Казанского университета, 1989.
4. Дидактика средней школы/ Под.ред. М. А. Данилова и М.Н. Скаткина,- М., 1975.

Palko O. Y. The problems of the preparation of future teachers for the formation of the creative thinking of pupils in the information technology learning process.

Some aspects of the preparation of future teachers for the formation of the creative thinking of pupils in the information technology learning process are considered in the article.

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Прокопова О.П.

Житомирський педуніверситет

В умовах становлення національної системи освіти демократичної України зростає потреба у відродженні естетичної культури молодого покоління як джерела формування високої духовності особистості, ефективного засобу зміцнення національної свідомості, формування в майбутніх громадян витончених смаків, уподобань, культурного світогляду, утвердження норм та цінностей української культури.

А тому актуальною стає проблема підвищення ефективності впливу не тільки на інтелект, а й на почуття учня, його духовний світ. З огляду на це нагальною проблемою є формування в людині самостійного ставлення до дійсності та мистецтва, сприяння розвитку та освіченості особистості, залучення її до духовних, національних і загальнолюдських цінностей, а також до художньо-творчої діяльності. Отже, особливої актуальності саме сьогодні набуває теза «Від людини освіченої - до людини культури», що визначає відродження національної інтелігенції, створення внутрішніх передумов для розвитку творчої індивідуальності.

І оскільки естетичне виховання передбачає загальну ерудованість особистості в галузі національної культури, прилучення її до народного мистецтва - пісенного, танцювального, хореографічного, образотворчого, декоративно-прикладного - то даний аспект впливу на особистість є особливо актуальним у сучасній школі [1].

Важливою складовою, що забезпечує високий духовний розвиток особистості, є естетичне виховання. Естетичне виховання - складова частина виховного процесу, безпосередньо спрямована на виховання здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини. Як зазначає О.В.Духнович у своїй праці «Народна педагогіка», національне мистецтво допомагає глибше вивчити рідну мову, історію свого краю, народний побут, національні традиції, звичаї, обряди, пісенний фольклор, а також прислів'я, вірування тощо, що у комплексі сприятиме формуванню національно свідомого громадянина України, його естетичних смаків.

Отже, як бачимо, естетичне виховання найдоцільніше здійснювати за допомогою засобів, прийомів та методів української етнопедагогіки, головне завдання якої - навчити відчувати і розуміти красу у різних її проявах, забезпечуючи єдність між естетичним розвитком дитини та її моральним, фізичним вихованням та трудовою підготовкою, формуванням потягу до художньої творчості.

Основна увага приділяється пошуку нових форм у естетичному вихованні учнів на основі етнографічно-краєзнавчої роботи, фольклорних клубів, малих академій народних мистецтв, творчих об'єднань дітей, пов'язаних з відродженням ремесел і декоративно-прикладної творчості тощо.

Вирішення соціальних завдань, формування всебічно розвиненої особистості, задоволення її естетичних потреб в умовах відродження її національної культури, народних традицій, звичаїв, обрядів, здійснюється на основі таких принципів: